

**تجربه کشور گرجستان
در بهبود محیط کسب و کار**

پروژه انجام کسب و کار بانک جهانی، میزان دشواری یا آسان بودن شرایط را برای یک کارآفرین محلی - که در چارچوب مقررات مربوط قصد ایجاد و بهره‌برداری از یک کسب و کار در اندازه کوچک و متوسط را دارد - شفاف می‌کند. این پروژه از سال ۲۰۰۴ تأثیرات ناشی از تغییر در مقررات مؤثر بر چرخه عمر یک کسب و کار را در ده نماگر (مندرج در جدول ۱) اندازه‌گیری می‌کند. گزارش پیش‌رو، به بررسی اقدامات کشور گرجستان - یکی از کشورهای حوزه سند چشم‌انداز - در بهبود محیط کسب و کار که توانسته از رتبه ۱۰۰ در گزارش ۲۰۰۶ به رتبه ۹ در گزارش ۲۰۱۳ برسد، می‌پردازد.

در جدول ۱، رتبه گرجستان در مقایسه با ایران در نماگرهای ده‌گانه شاخص انجام کسب و کار ارائه شده است. در جدول ۲، به‌منظور تحلیل دقیق‌تر اثر بهبود محیط کسب و کار بر اقتصاد کشور، شاخص‌های کلان هر دو کشور مقایسه شده‌اند. گرچه اختلاف رتبه ایران با گرجستان در شاخص انجام کسب و کار بسیار قابل توجه است، ولی این تفاوت در شاخص‌های کلان اقتصادی مشاهده نمی‌شود؛ شاخص‌هایی همچون دو برابر بودن درآمد سرانه ایران نسبت به گرجستان، نرخ رشد تقریباً برابر دو کشور، بیکاری کمتر ایران نسبت به گرجستان. البته گرجستان در برخی شاخص‌ها همچون توسعه انسانی، تورم، نرخ مرگ‌ومیر وضعیت بهتری نسبت به ایران داراست.

جدول ۱. مؤلفه‌های سهولت انجام کسب و کار گرجستان و ایران در گزارش‌های بانک جهانی

سال	کشور	شاخص انجام کسب و کار (رتبه کلی)	شروع کسب و کار	کسب مجوزهای ساخت و ساز	دسترسی به انرژی الکتریکی	ثبت مالکیت	دریافت اعتبار	حمایت از سرمایه‌گذاران	پرداخت مالیات	تجارت خارجی	اجرای قراردادهای	حل و فصل ورشکستگی	تعداد کشورها
۲۰۱۱	گرجستان	۱۲	۸	۷	-	۲	۱۵	۲۰	۶۱	۳۵	۴۱	۱۰۵	۱۸۳
	ایران	۱۲۹	۴۲	۱۴۳	-	۱۵۶	۸۹	۱۶۷	۱۱۵	۱۳۱	۴۹	۱۱۱	
۲۰۱۲	گرجستان	۱۶	۷	۴	۸۹	۱	۸	۱۷	۴۲	۵۴	۴۱	۱۰۹	۱۸۳
	ایران	۱۴۴	۵۳	۱۶۴	۱۶۲	۱۶۳	۹۸	۱۶۶	۱۲۶	۱۳۸	۵۰	۱۱۸	
۲۰۱۳	گرجستان	۹	۷	۳	۵۰	۱	۴	۱۹	۳۳	۳۸	۳۰	۸۱	۱۸۵
	ایران	۱۴۵	۸۷	۱۶۶	۱۶۳	۱۶۵	۸۳	۱۵۰	۱۲۹	۱۴۳	۵۳	۱۲۶	

مأخذ: گزارش‌های انجام کسب و کار بانک جهانی، ۲۰۱۱-۲۰۱۳، قابل دسترس در:

<http://www.doingbusiness.org/data/exploreconomies/georgia>

<http://www.doingbusiness.org/data/exploreconomies/iran>

جدول ۲. مقایسه وضعیت نماگرهای شاخص انجام کسب‌وکار در کشورهای منتخب

کشور	ایران	گرجستان	عربستان	متوسط منطقه	بهترین عملکرد در جهان	
رتبه سهولت کسب‌وکار	۱۴۵	۹	۲۲	۸۶/۴	سنگاپور	
	رتبه	۸۷	۷	۱۰۸/۱	نیوزیلند (۱)	
	مراحل (تعداد)	۷	۲	۸/۳	نیوزیلند (۱)	
	زمان (روز)	۱۳	۲	۲۲/۵	نیوزیلند (۱)	
	هزینه (درصدی از درآمد سرانه)	۳/۳	۳/۸	۵	اسلونی (۰/۰)	
شروع کسب‌وکار	حداقل سرمایه (درصدی از درآمد سرانه)	۰/۵	۰	۰	۹۱ اقتصاد (۰/۰)	
	رتبه	۱۶۶	۳	۳۲	۹۹/۲	هنگ‌کنگ (۱)
	مراحل (تعداد)	۱۶	۹	۱۴	۱۶/۶	هنگ‌کنگ (۶)
	زمان (روز)	۳۲۰	۷۴	۱۰۳	۱۵۰/۶	سنگاپور (۲۶)
	هزینه (درصدی از درآمد سرانه)	۲۶۲/۳	۱۷/۷	۲۴/۷	۳۰۵/۲	قطر (۱/۱)
دریافت مجوزهای ساخت‌وساز	رتبه	۱۶۳	۵۰	۱۲	۷۵/۶	ایسلند (۱)
	مراحل (تعداد)	۷	۴	۴	۵/۱	آلمان (۳)
	زمان (روز)	۱۴۰	۷۱	۶۱	۸۳/۹	آلمان (۱۷)
	هزینه (درصدی از درآمد سرانه)	۷۸۸/۴	۵۶۱/۸	۳۱/۵	۱۱۴۷/۱	ژاپن (۰)
	رتبه	۱۶۵	۱	۱۲	۸۵/۵	گرجستان (۱)
دسترسی به انرژی الکتریکی	مراحل (تعداد)	۹	۱	۵	۶/۱	گرجستان (۱)
	زمان (روز)	۳۶	۲	۸	۳۳/۲	پرتقال (۱)
	هزینه (درصدی از ارزش ملک)	۱۰/۵	۰/۱	۰	۵/۹	بلاروس (۰)
	رتبه	۸۳	۴	۵۳	۱۲۴/۴	انگلستان (۱)
	قدرت حقوق قانونی (۰ تا ۱۰)	۴	۹	۵	۳/۰	مالزی (۱۰)
ثبت مالکیت	شاخص عمق اطلاعات اعتباری (۰-۶)	۵	۶	۶	۳/۶	انگلستان (۶)
	پوشش اطلاعات اعتباری توسط بخش عمومی (درصد افراد بزرگسال)	۲۵/۹	۰	۰	۸/۶	پرتقال (۹۰/۷)
	پوشش اطلاعات اعتباری توسط بخش خصوصی (درصد افراد بزرگسال)	۳۱/۹	۳۵/۵	۳۳/۳	۹/۷	انگلستان (۱۰۰)
	رتبه	۱۵۰	۱۹	۱۹	۹۶/۶	نیوزیلند (۱)
	میزان افشای اطلاعات (۰ تا ۱۰)	۷	۹	۹	۶/۳	هنگ‌کنگ (۱۰)
دریافت اعتبار	میزان مسئولیت مدیر (۰ تا ۱۰)	۴	۶	۸	۴/۸	سنگاپور (۹)
	سهولت شکایت سهامدار (۰ تا ۱۰)	۰	۶	۴	۳/۹	نیوزیلند (۱۰)

کشور	ایران	گرجستان	عربستان	متوسط منطقه	بهترین عملکرد در جهان
پرداخت مالیات	قدرت حمایت از سهامدار خرد (۰ تا ۱۰)	۳/۷	۷	۷	نیوزیلند (۹/۷)
	رتبه	۱۲۹	۳۳	۳	امارات (۱)
	پرداخت‌ها (تعداد دفعات در سال)	۲۰	۵	۳	هنگ‌کنگ (۳)
	زمان (تعداد ساعات در هر سال)	۳۴۴	۲۸۰	۷۲	امارات (۱۲)
	مالیات بر سود (درصد)	۱۷/۸	۱۴/۳	۳	...
	مالیات بر کار و اعانه‌ها (%)	۲۵/۹	۰	۱۲/۴	...
	سایر مالیات‌ها (درصد)	۰/۴	۲/۲	۰	...
	نرخ مالیات کل (درصد از سود)	۴۴/۱	۱۶/۵	۱۴/۵	۳۲/۳
تجارت برون‌مرزی	رتبه	۱۴۳	۳۸	۳۶	سنگاپور (۱)
	اسناد برای صادرات (تعداد)	۷	۴	۵	فرانسه (۲)
	زمان برای صادرات (روز)	۲۵	۹	۱۳	سنگاپور (۵)
	هزینه برای صادرات (دلار به‌ازای کانتنینر)	۱،۴۷۰	۱،۳۵۵	۹۳۵	مالزی (۴۳۵)
	اسناد برای واردات (تعداد)	۸	۴	۵	فرانسه (۲)
	زمان برای واردات (روز)	۳۲	۱۰	۱۷	سنگاپور (۴)
	هزینه برای واردات (دلار به‌ازای کانتنینر)	۲،۱۰۰	۱،۵۹۵	۱،۰۵۴	مالزی (۴۲۰)
اجرای قراردادهای	رتبه	۵۳	۳۰	۱۲۴	لوکزامبورگ (۱)
	زمان (روز)	۵۰۵	۲۸۵	۶۳۵	سنگاپور (۱۵۰)
	هزینه (درصدی از ارزش خواسته)	۱۷	۲۹/۹	۲۷/۵	بوتان (۰/۱)
	مراحل (تعداد)	۳۹	۳۳	۴۰	ایرلند (۲۱)
حل و فصل ورشکستگی	رتبه	۱۲۶	۸۱	۱۰۷	ژاپن (۱)
	زمان (سال)	۴/۵	۲	۲/۸	ایرلند (۰/۴)
	هزینه (درصدی از ارزش دارایی)	۹	۴	۲۲	سنگاپور (۱)
	پیامد (۰ برای فروش تدریجی و ۱ برای ادامه فعالیت)	۰	۰	۰	...
	نرخ بازستانی (سنت به‌ازای دلار)	۲۳/۱	۳۵/۷	۲۸	ژاپن (۹۲/۸)

جدول ۲. مقایسه برخی شاخص‌های کلان اقتصادی ایران و گرجستان

کشور	گرجستان	ایران
رشد اقتصادی (متوسط سه سال آخر)	۳/۱۶	۳/۲۶
سرانه تولید ناخالص ملی (برابری قدرت خرید، دلار)	۵/۳۹۰ (۲۰۱۱)	۱۱/۴۰۰ (۲۰۰۹)
بیکاری	۱۶/۵ (۲۰۰۸)	۱۳/۵ (۲۰۱۹)
گروه درآمدی	زیر متوسط	بالای متوسط
تورم (متوسط سه سال آخر) ۲۰۱۱-۲۰۰۹	۵/۷۶	۱۴/۸۶
جمعیت (میلیون نفر)	۴/۵	۷۵
نرخ مشارکت اقتصادی (۱۵+سال)	۶۴ (۲۰۱۰)	۴۴ (۲۰۱۱)
شاخص توسعه انسانی	۰/۷۳۶	۰/۷۳۲
نرخ مرگومیر نوزادان (هر ۱۰۰۰ نفر)	۱۹/۳۴	۴۲/۸۶
تولید ناخالص داخلی (میلیارد دلار)	۱۴/۳۷ (۲۰۱۱)	۳۳۱/۵ (۲۰۰۹)
نرخ سود واقعی (متوسط سه سال آخر)	۱۵/۹۳ (۲۰۰۹-۲۰۱۱)	-۰/۳ (۲۰۰۷-۲۰۰۹)
درصد زیر خط فقر	۷/۲ (۲۰۰۷)	م.ن*
اعتبارات اعطایی به بخش خصوصی (درصدی از GDP)	۳۲/۸ (۲۰۱۱)	۳۶/۷ (۲۰۰۹)
درآمدهای مالیاتی (درصدی از GDP)	۲۲/۱ (۲۰۱۱)	۹/۳ (۲۰۰۹)
درصد مخارج تحقیق و توسعه درصد از GDP	۰/۲۲ (۲۰۰۵)	۰/۷۹ (۲۰۰۸)
ضریب جینی	۴۱/۳ (۲۰۰۸)	م.ن*
رتبه شاخص توسعه انسانی از ۱۸۷ کشور	۷۵	۸۸
متوسط سال‌های آموزش بزرگسالان	۱۲/۱	۷/۳

مأخذ: داده‌های بانک جهانی و گزارش توسعه انسانی سازمان ملل.

<http://data.worldbank.org/indicator>

<http://hdrstats.undp.org/en/countries/profiles/GEO.html>

<http://hdrstats.undp.org/en/countries/profiles/IRN.html>

* م.ن: موجود نیست.

براساس اطلاعات گزارش بانک جهانی، کشور گرجستان در سال‌های ۲۰۰۵ تا ۲۰۱۲ توانسته است ۳۱/۶ درصد بهبود یابد که در جایگاه نخست دنیا (از جهت بهبود وضعیت محیط کسب‌وکار) قرار می‌گیرد و ایران نیز در این سال‌ها، ۵ درصد بهبود داشته است.

مرحله شروع کسب‌وکار در این کشور در سال ۲۰۱۳ با طی دو مرحله، اختصاص ۲ روز زمان و هزینه ۳/۸ درصد درآمد سرانه و بدون نیاز به حداقل سرمایه انجام می‌شود که در مقایسه آمار گزارش سال ۲۰۰۴ بهبود قابل توجهی را نشان می‌دهد. در گزارش ۲۰۱۳، این اعداد برای ایران به ترتیب عبارتند از: ۷ روزه، ۱۳ روز، ۲/۳ درصد درآمد سرانه (هزینه) و ۰/۵ درصد درآمد سرانه (حداقل سرمایه).

اصلاحات انجام شده در نماگر شروع کسب‌وکار در گرجستان مبتنی بر گزارش بانک جهانی، عبارت است از اینکه در سال ۲۰۰۸ در پی اصلاح قانون مربوط به کارآفرینان، مؤدیان مالیاتی موظف به ثبت نام مالیاتی به صورت ملی شدند. علاوه بر این، حداقل سرمایه لازم برای ثبت کسب‌وکار (شرکت) حذف شد. در سال ۲۰۰۹ متعاقب حذف حداقل سرمایه، الزام اولیه برای ارائه مهر و اساسنامه شرکت حذف شد و ثبت آن در دفتر اسناد رسمی اختیاری شد. همچنین در سال ۲۰۱۲ این کشور با حذف الزام مراجعه به بانک جهت پرداخت حق‌الثبت، شروع کسب‌وکار را آسان‌تر کرد.

کسب مجوزهای ساخت‌وساز در گرجستان، با طی ۹ مرحله، اختصاص ۷۴ روز و هزینه ۱۷/۷ درصد درآمد سرانه انجام می‌شود. در سال ۲۰۰۸ با استقرار سامانه پنجره واحد برای اخذ انشعابات، رویه‌ها و مراحل صدور مجوزها و پروانه‌های مربوطه تسهیل شد. در سال ۲۰۱۰ در این کشور، با معرفی رویه ساده اخذ تأییدیه انشعابات و با تعریف فرآیند تأیید مجوزهای ساخت با توجه به نوع ریسک و تعیین بازه زمانی جدید برای صدور گواهی سکونت بنگاه، کسب مجوزهای ساخت‌وساز راحت‌تر شد.

در نماگر دسترسی به انرژی الکتریکی، در ۲۰۱۲ این کشور توانست از طریق ساده‌سازی ارتباط بین مشتریان و شبکه توزیع و کاهش تعرفه انشعاب، بهبود قابل توجهی را در رتبه خود در این نماگر انجام دهد.

ثبت مالکیت در گرجستان، که رتبه اول گزارش انجام کسب‌وکار را دارد، با طی ۱ روزه، ۲ روز و صرف هزینه ۰/۱ درصد درآمد سرانه انجام می‌شود. در ایران ثبت مالکیت (براساس گزارش بانک جهانی) با طی ۹ روزه، ۳۶ روز و هزینه ۱۰/۵ درصد درآمد سرانه صورت می‌گیرد. این کشور در سال ۲۰۰۸ با استفاده از حذف ضرورت ارائه قرارداد فروش محضری و کاهش زمان اخذ تأییدیه ثبت کارآفرینی مربوط به خریدار فروشنده از دادگاه منطقه‌ای، ثبت مالکیت را در این کشور ساده‌تر کرد.

در سال ۲۰۰۹ اداره ملی ثبت عمومی گرجستان^۱ با راه‌اندازی یک سامانه برخط (آنلاین) ثبت کسب‌وکار، این امکان را فراهم کرد تا ضرورت ارائه اسناد و مدارک پیش‌ثبتی برای اشخاص حقوقی حذف شود. این اصلاح موجب شد تعداد رویه‌های مورد نیاز برای ثبت یک مالکیت از ۵ روزه به ۲ روزه کاهش یابد و همچنین زمان مورد نیاز نیز از ۵ روز به ۲ روز کاهش یافت. علاوه بر این مؤسسه مزبور هزینه‌های ثبت را به میزان ۵۰ لاری (واحد پول گرجستان) کاهش داد.

دسترسی به اعتبارات برای کسب‌وکار در گرجستان با توجه به اصلاحات صورت گرفته توانست رتبه این نماگر را از پانزدهم در گزارش ۲۰۱۱ به رتبه چهارم در گزارش ۲۰۱۳ برساند. از سال ۲۰۰۸ تا ۲۰۱۳ در نماگر دسترسی به اعتبار نیز

اصلاحاتی صورت گرفت: اطلاعات مربوط به خرده‌فروشان، نهادهای ارائه‌دهنده خدمات شهری و اعتباردهندگان تجاری به اطلاعات اداره اعتبارات خصوصی اضافه شدند، به طوری که دامنه دسترسی به اطلاعات اعتباری وسیع‌تر شد. این اداره اکنون قادر است علاوه بر اطلاعات دادگاه‌ها، اطلاعات اعتباری ۱۷ بانک از ۱۸ بانک گرجستان، مؤسسات تأمین مالی خرد، اپراتور تلفن همراه و شرکت‌های برق را جمع‌آوری کند.

اداره اطلاعات اعتباری خصوصی در گرجستان در حال حاضر اطلاعات کاملی را توزیع می‌کند. این اطلاعات شامل چارچوب‌های بازپرداخت به موقع و مبالغ وام‌های معوقه، افزایش بیست برابری سطح پوشش اطلاعات و کمک به بانک‌ها برای اطلاع بیشتر از چارچوب‌های پرداخت مربوط به وام‌گیرندگان احتمالی می‌شود. مقررات جدید همچنان حقوق وام‌گیرندگان برای پیگیری اطلاعات ثبت شده در اداره اعتباری خصوصی را تضمین می‌کند و به تقویت کیفیت و دقت اطلاعات اعتباری در این کشور کمک می‌کند. گرجستان قانون مدنی خود را حول پنج محور مرتبط با مبادلات متکی بر وثیقه اصلاح کرد که مواد اخیر آن از دسامبر ۲۰۰۷ لازم‌الاجرا شد. مهمترین تغییری که در شاخص حقوق قانونی ایجاد شد این است که در زمان امضای قرارداد تضمین، طرفین قادر به توافق برای اجرای قرارداد در خارج از دادگاه در خصوص حق تضمین اعتباردهنده هستند.

در نماگر حمایت از سرمایه‌گذاران، گرجستان از طریق اصلاح قانون اعتبارها، با هدف مقرراتگذاری بهتر در خصوص الزامات موافقت‌ها و افشای اطلاعات مربوط به مبادلات طرفین وابسته، اجازه دسترسی بیشتر به اطلاعات شرکتی در طول دادرسی و معرفی نیازها و مراحل لازم برای موافقت‌های مبادلاتی بین طرف‌های ذینفع، توانسته است از سرمایه‌گذاران بیشتر حمایت کند.

در هریک از نماگرهای پرداخت مالیات، تجارت برون‌مرزی و اجرای قراردادها نیز با هدف کاهش زمان، هزینه و تعداد رویه‌های اجرایی و سازمانی، اقداماتی را همچون راه‌اندازی و گسترش سامانه‌های الکترونیکی، راه‌اندازی مراکز خدماتی خصوصی، حذف رویه‌های غیرضروری، در جهت سهولت انجام کسب‌وکار انجام داده است.

جمع‌بندی

کشور گرجستان از سال ۲۰۰۵ اصلاحات زیادی را در حوزه مقررات مربوط به کسب‌وکارها، قوانین شرکت‌ها و گمرک انجام داده است. این کشور با بازنگری در قوانین مدنی و قوانین ثبت مالکیت، رویه‌ها و مقررات پیچیده مربوط به کسب‌وکارها را تسهیل کرد و بار مقرراتی بر دوش شرکت‌ها و بنگاه‌های اقتصادی را به نحو مؤثری کاهش داد. این اصلاحات موجب ارتقای رتبه این کشور در سهولت انجام کسب‌وکار شده است.